

202. עדותם של יהודים, בורחי המצודה התשיעית בקובנה, על שריפת גופות הנרצחים

... זכרון דברים, קובנה, 26 בדצמבר 1943

אנו החתומים מטה, קבוצת כלואי המצודה התשיעית, שברחו משם בליל 25, אור ליום 26 בדצמבר ש"ז: וסלניצקי י"ל [ואסילנקו], דיסקאנט א', פייטלסון א', גלבטרונק מ', קראקינבסקי פ', דייץ מ', וילנצ'וק א', פילובניק ט', גמפל, אידלסון ש', ומאניסקין — חיברנו זכרון דברים זה על העניינים שלהלן: (1) במשך השנים 1941 — 1942 השתמש הפיקוד הגרמני בשטחה של המצודה התשיעית לביצוע טבח המונים; (2) כדי לטשטש פשע זה ארגנה המפקדה הגרמנית על-ידי ראש הגסטאפו בקובנה, את פתיחתם של כל הבורות שנקברו בהם קרבנות הטבח וניגשה לשריפת הגוויות; (3) לביצוע עבודות אלה הביאה הגסטאפו למצודה בסוף אוקטובר — ראשית נובמבר — 72 איש: 34 שבויי מלחמה סובייטים, 14 פרטיזנים יהודים, 3 רוסים מקומיים, שנתפסו בביצוע מעשי-חבלה, 4 נשים — 3 יהודיות ופולנייה אחת — וכן 17 יהודים מגיטו קובנה; (4) העבודה אורגנה כך, שלאוכלוסיית הסביבה ולשום איש אחר לא ייודע דבר ממה שנעשה בשטחה של המצודה התשיעית. בקוטר של 2 ק"מ נתלו מודעות שאסרו להתקרב למצודה, תוך איום במוות בירייה. מקום העבודה, בשטח של 2 — 3 הקטאר, תוחם בגדר-כד. האנשים שביצעו את העבודה נחרץ גורלם שלא ייצאו חיים מן המצודה. עדות לכך תשמש העובדה, שאחד מיהודי הגיטו שחלה במעי העיוור, נורה ב-5 בנובמבר, ו-7 שבויי מלחמה — קשישים ונכים — נורו ב-13 בנובמבר ש"ז. נותרו אפוא בעבודה 64 איש; (5) במשך זמן העבודה, מן ה-1 בנובמבר ועד ה-25 בדצמבר (יום הבריחה) נפתחו 4 וחצי בורות, כל אחד מהם 100 — 120 מטר אורכו, 3 מטר רוחבו ומטר וחצי עומקו, והוציאו מהם למעלה מ-12,000 גוויות — גברים, נשים וילדים. גוויות אלה הוערמו ערימות-ערימות, 300 בכל ערימה, והועלו באש. שרידי המדרות (פחמים ועצמות) נשחקו לאפר במכתשים. האפר עורבב באדמה כדי שלא יישאר ממנו זכר; (6) כדי למנוע כל אפשרות של בריחה בזמן העבודה, היו העובדים כבולים בשרשראות. מסביב הוצבו מגדלים ובהם מכונות-ירייה. אנשי המשמר היו מזוינים בתת-מקלעים ובאקדחים; (7) בין 12,000 הגוויות שנשרפו היו כ-7,000 יהודי קובנה; (8) מראה הגוויות העיד, כי תחילה היו רוחפים את הקרבנות אל תוך הבורות

ואחר־כך יורים בהם. הדבר גרם שרבים נקברו חיים — פצועים או בלתי נפגעים לגמרי; (9) ביום הבריחה נשארו עוד בורות רבים שטרם נפתחו. ראשי הגסטאפו חשבו לסיים את העבודה עד ל־1 לפברואר 1944 ...
[אחת־עשרה חתימות].

צ"א בראון וד' לויין, תולדותיה של מחתרת, ירושלים, תשכ"ב, עמ' 172 — 173.